

GARSO R MOKYMAS

Informacija tėvams

Garsų tarimo mokymas vyksta tam tikru nuoseklumu. Iš pradžių vaikas mokomas taisyklingai ištarti atskirą garsą, vėliau garsas įtvirtinamas skiemenyse, žodžiuose ir sakiniuose. Paskutinis etapas – įtvirtinti garsą kasdienėje kalboje ir išmokyti jį atskirti nuo panašiai skambančių garsų. Svarbu lavinti ir foneminę vaiko klausą, t. y. gebėjimą išgirsti nurodytą garsą skiemenyse, žodžiuose ir sakiniuose.

Garso R tarimas

Tariant šį priebalsį, burna šiek tiek pravira, visas balso aparatas įtemptas, išskyrus liežuvio galiuką. Liežuvis platus, liežuvio galas pakeltas prie viršutinių dantų. Išskvepiant orą, liežuvis virpa (žodžio pradžioje garsas **r** yra 2 dūžių, gale 2–3). Tariant minkštąjį **r'** liežuvio nugarėlės vidurinės dalies kraštai liečia kietojo gomurio pakraščius, o liežuvio galiukas virpėdamas liečia dantenas.

Parengiamieji pratimai

1. Lavinti apatinį žandikaulį jį pakeliant, nuleidžiant, judinant į šalis.

2. Iškiškite platų liežuvį. Jį kelkite į viršų ir uždenkite viršutinę lūpą.

3. Garsiai virpinti lūpas („arkliuko prunkštimas“).

4. Aplaižyti liežuvio viršutinius, apatinius dantis.

5. Pakaitomis padaryti tai smailų, tai platų liežuvį.

6. Liežuvį pakaitomis atremti į viršutinius ir apatinius dantis.

7. Pliaukšėti liežuvio, stengiantis jį kiek galima aukščiau pakelti ir prispausti prie kietojo gomurio.

8. Iškišti platų liežuvį ir tvirtai prispausti prie viršutinės lūpos ją uždengiant. Stipriai pūsti orą. Virpėdama lūpa suvirpina ir liežuvį.

9. Išsižioti ir pakeltus liežuvį prie viršutinių dantų alveolių, greitai tarti vieną iš šių junginių

ttt... arba **ddd...** Tariant stipri oro srovė pučiama į liežuvio galiuką ir pirštu greitai braukoma po liežuvio stengiantis jį suvirpinti. Jei liežuvio įtemptas ir oro srovė pakankamai stipri, pasigirsta **tr, tr** arba **dr, dr**.

Junginių TR, DR įtvirtinimas skiemenyse

Išmokus be pagalbos ištarti **tr** arba **dr**, šiuos junginius reikia įtvirtinti skiemenyse, dar nereikalaujant ištarti izoliuotą **rrr...**, nes šiuo atveju garsai **t, d** yra atraminiai ir padeda išlaikyti liežuvį prie viršutinių dantų. Pabrėždami garsą **r**, tarkite skiemenis (vaikas juos kartoja).

➤ Tra-tro	➤ Dra-dro	➤ Trai-trau	➤ Trie-drie
➤ Tro-tra	➤ Dro-dra	➤ Drai-drau	➤ Trei-drei
➤ Tru-trū	➤ Dru-drū	➤ Tre-trė	➤ Triu-driu
➤ Trū-tru	➤ Drū-dru	➤ Dre-drė	➤ Trio-drio

Junginių TR, DR įtvirtinimas žodžiuose

Tra-	Tramdo, tranas, trakši, patranka, strazdas, antradienis, trąša, trasa, tramvajus...
Tro-, tru-	Trosas, tropikai, troško, troba, troškina, truko, trupa, trupiniai, trupė, truputis, strutis, netrukus, kantrus, trukmė, trumpėja, trūkis, trūko, nutrūko...
Trau-	Traukia, trauka, traukiniai, trauma, patraukė, nutraukė, ištraukė...
Dra-, dro-	Drabsto, drąsina, drąsa, drasko, giedra, skiedra, drabužiai, drabužinė, drama, drąsus, gandras, kūdra, žuvėdra, drožė, drobė, drovus, drožinėja, drožtukas...
Dru-	Druska, druskinė, dručkis, gudrus, ėdrus, drugys, drūtas, žydruma, Žydrūnė...
Drau-	Draugai, draugauja, draugystė, drausmė, drausmingas, draustinis...
Tre-, tri-, try-	Trejetas, tremia, trešnė, trečiokai, trikampis, tribūna, trylika, trypia, trynys, trina...
Dre-, drė-, dri-, dry-, drie-	Dreba, drevė, dreskia, drebulė, drėgmė, drėgna, dribsniai, dryžuotas, driežas...

Garso R įtvirtinimas skiemenyse

➤ ra	➤ ro	➤ ara	➤ rai	➤ ro - ruo	➤ ar	➤ er	➤ ar-er
➤ ro	➤ ru	➤ or	➤ rau	➤ ru - rū	➤ or	➤ èr	➤ or-ur
➤ ru	➤ ra	➤ uru	➤ ruo	➤ ru - ro	➤ ur	➤ er	➤ ir-yr
➤ rū	➤ ro	➤ ūrū	➤ rui	➤ rai - ra	➤ ūr	➤ yr	➤ èr-er

Garso R tarimas žodžiuose

Kai vaikas taisyklingai pakartoja skiemenis, pereikite prie žodžių mokymosi. Lėtai ir aiškiai išstarkite garsą **r**, paaiškinkite nežinomų žodžių reikšmes.

Ra-	Ratas, rado, ragana, ragai, radijas, ragina, randas, rasė, rąstai, rašo, ravi, ražas, ramunė, Ramutė, rasa, raguolis, ragaišis, rankinė, gira, gera, dukra, figūra, gitara, radasta, radinys, raketa, ragauja, ramybė, ranka, rankovė, rašinys,
------------	---

	raganosis, raktas...
Ro-	Rodo, rovē, robotas, rogės, ropė, rožė, Romas, Rokas, baronas, burokas, gerovė, žiūrovai, romanas, romantika, ropoja, rozetė, romus, Roma, rodyklė, varo...
Ru-, rū-	Rudas, rudas, boružė, rugiai, ruduo, ruduoja, rugsėjis, rupus, rusena, rublis, rūbas, rūbinė, rūkas, rūmai, rūgštus, rūsys, karūna, rūgo, rūgštis, rūko, rūgštytė, rūstus...
Rai-, rau-, ruo-	Raibas, rainas, Raimundas, raišas, raidė, raidynas, raitas, raugas, rauna, ruonis...
Ar-	Arka, arfa, darbas, kardas, margas, maršas, nardo, parkas, spardo, tarka, varna, karmo, narvas, varpai, vardas, sparnas, ardo, garsas, vartai, paršas, garbė, sargai...
Or-, ur-	Norma, korta, tortas, morka, forma, orkaitė, urvas, burtai, turtas, murza, purvas, skurdas, burna, durpės, kurčias, turgus, turtuolis, gurdėnis...

Minkštojo R' tarimas žodžiuose

Re-, rė-	Retas, remia, regi, regata, remontas, rėmas, rėkia, rėmė, rėtis, kairė, gyrė, darė, varė, spyrė, tarė, burė, kepurė, kūrė, dūrė...
Ri-, ry-	Riša, Rita, ritė, rikis, ritmas, riba, ridikas, gėrimas, rytas, ryžiai, karys, durys...
Rei-, riu-	Reikia, reiškia, riaušės, riestas, riečia, riekė, riedėjo, riestainis, noriu, turiu, geriu, šeriu, spiriu, riešutai, rieda, puriena, vyčiai, kariūnai...
Ar'-	Armija, garbina, karpis, karvė, Margis, nardė, spardė, tardė, nardė, įvartis, karčiai, karštis, barstė, marškiniai, tvarstis, daržinė, garbė, garvežys, varnėnas...
Or'-, ur'-	Orbita, ordinas, morkytė, urzgia, durpės, kurmis, korpė, murzinas, turbina...
Er'-	Erkė, erzina, kerpė, gervė, merkė, pervežė, verpia, verkia, berniukas, serbantai...
Ir'-	Birbia, kirvis, kirminas, pirštinė, pirkiniai, virvė, virtinė, žirnis, birbė, girdė...

Garso R tarimas priebalsių samplaikose

➤ pra pro pru prū prau prai

➤ kra kro kru krū krau krai

➤ gra gro gru grū grau grai

➤ bra bro bru brū brau brai

Pra-, pro- Pradas, prastas, prašo, pratina, pramonė, praviras, pradžia, praeitis, praeivis, spraga, pragydo, pražydo, proga, protas, profesija, prausia...

Bra-, bro- Braškė, braška, brangu, brokas, bronza, bruka, brūžina, braižo, braukia...

Kra-, kro- Krabas, kranas, krapai, kraštas, krato, kramto, krapnoja, krosas, krosnis, krovė, krovinsys, kruta, krūmas, krūtinė, kraitelė, kraipo, kruopos, krautuvė, cukrus, vikrus...

Gra-, grū-	Gramas, gramdo, gražtas, granitas, gražus, graža, grūdas, grūdina...
Pre-, pri-, prie-	Prekė, premija, prekyba, princas, prizas, priekis, priekaba, prieskoniai, Prienai...
Kre-, krė, kry-	Krečia, kremas, kremta, krepšys, kregždė, krepšinis, krėtė, krypuoja, kreida...
Gre-, gri-, gry-	Greta, gresia, grėžia, gripas, grikliai, grimas, grindys, grybas, grynas, gryčia...

Garso R įtvirtinimas sakiniuose

Nutrūko trosas.

Trūksta drąsos.

Trys traukiniai.

Druska sūri.

Antradienį buvo vėtra.

Rita trečiokė.

Romas rovė ropę.

Rūta rado baravyką.

Rita groja gitara.

Ramunė traukė virvę.

Gražūs rūbai.

Rita grįžo.

Ruoniai nardo.

Pirkau kepurę ir rankinę.

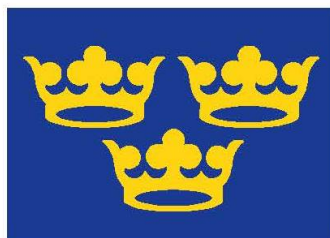
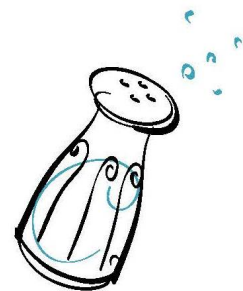
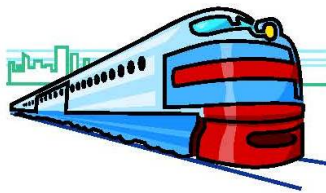
Parduotuvėje daug prekių.

Rytis – pirmūnas.

Cirke daug artistų.

Ryte pražydo rožė.

Girioje gražu.

Parengta pagal:

Andrijanova A., Vilkienė S. Garsų tarimas. Kaunas (1990)

© Vilma Makauskienė 2013

© Kristina Pačėsaitė 2013